

PROGRESJONSPLAN

Strandkanten FUS Barnehage

Kommunikasjon, språk og tekst

Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Kommunikasjon foregår i et vekselspill mellom å motta og tolke et budskap, og selv være avsender av et budskap. Både den nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å utvikle et godt muntlig språk.

«Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling»
(Rammeplanen, 2017, s. 48).

Delmål	Metode	Voksenrollen
0 - 1 år Fremme dialog og samspill	Være tilgjengelig for barnaBekreft barnas vokale lyder og språk, herunder også kroppsspråkBruke rutinesituasjoner og lekesituasjoner aktivt til å snakke om det vi ser og gjørLese for barna dagligBruke sanger og barnerim som arbeidsmetode for å skape glede, trygghet og forventningLek med utgangspunkt i kroppen, gjennom sanser, rytme og bevegelse	Personalet skal tilpasse de språklige aktivitetene til barnas språklige ferdigheter, interesser og initiativVære en aktiv og interessert lytter, bruke kroppsspråk, tale-språk og tekstGi både verbal og kroppslig bekreftelseVise entusiasme og engasjement for det dere opplever sammenBarnehagen må sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som

1 – 2 år

- Uttrykke egne behov og grenser i samhandling med andre
- Utvikle selvfølelse gjennom å gjøre seg forstått
- Lytte til lesing og peke på bilder i bildebøker

- Vær tilgjengelig for barna
- Lytte og sette ord på deres kroppsspråk
- Bruk mye sang, fortelling og dramatisering
- Sangkort med bilde som beskriver sangen
- Om barnet bruker “feil” uttale, så retter vi ikke, men gjentar med rett uttale
- Måltider er en fin språk-arena, her kan man beskrive hva man skal spise, hvilke redskaper/gjenstander man har på bordet og hva man bruker de til
- Bruke konkrete (blant annet i eventyr/fortellinger)
- Puslespill
- Sette ord på hva vi ser og gjør om og om igjen
- Pekebøker/billedbøker er tilgjengelig

kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne følelser og tanker

- Tilrettelegge for meningsfulle opplevelser, og skape tid og rom for bruk av nonverbalt og verbalt språk i hverdagsaktiviteter, lek og i mer tilrettelagte situasjoner
- Skape et språkstimulerende miljø for alle barn ved oppmuntring til lytting og samtaler, samt det å leke med lyd, rim, rytme og fabulere med hjelp av språk og sang
- Vise forståelse for betydningen av barns morsmål
- Samtale med gjensidig utveksling av tanker, ord og følelser
- Støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite

2 – 3 år

- Barna lærer å bruke språket aktivt i både lek og til å skaffe seg begreper/tilegne kunnskaper
- Fremme dialog og samspill

- Måltidet gir rom for å oppmuntre barna til å snakke, og lære dem til å lytte til andre
- Gi rom for utforsking og undring
- Gi barna enkle oppgaver og grunnleggende begreper
- Få barna til å snakke om noe som interesserer de, stille åpne spørsmål
- Rim og regler – lek med tøyseord
- Samtale om opplevelser
- Pekebøker/bildebøker er tilgjengelig
- Øve på å se på egne og andres følelser; glede, tristhet, lei seg, sint og lignende
- Bruk rutinesituasjoner og lekesituasjoner aktivt til å snakke om det vi ser og gjør

- språklig aktive eller har sen språkutvikling
- Introdusere barn for tall og bokstaver i form av lek og spill
- Skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale. Vi skal også være bevisst på hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles
- Ansvar for å inkludere alle barna i samtaler som foregår i fellesskap
- Være støttende stillas for de barna som trenger motivasjon for å snakke i fellesskap, sørge for at de får muligheten til å uttrykke seg blant de andre

3 – 4 år

- Utvikle dialog og samspill
- Utvikle ordforråd og begreper
- Språket kan bedre anvendes til konfliktløsning og uttrykke følelser og behov

- Sang, musikk, dans og bevegelse
- Vitser, rim og regler
- Språkgrupper med spill, snakkepakken, konkreter
- Være en aktiv lytter – la barna få snakke ferdig
- Bearbeide opplevelser i ettertid, via samtaler, lek, forming, osv.
- Klappe stavelser i navn og ord
- Lek med bokstaver og grunnleggende begreper
- Lese eventyr – samtale om emnet – Dialogisk lesing
- Sette ord på følelser og handlinger
- Måltidet er en viktig språk-arena der barna får muligheten til å kommunisere med hverandre på en annen måte enn i lek

4 - 5 år

- Skape forståelse for sammenhengen mellom skriftspråk og talespråk
- Skape fortellerglede
- Bruke språket til å samhandle og tilegne seg kunnskap

- Rim og regler
- Eventyr og dramatisering
- Sang og musikk – rytme og stavelser
- Lage egne fortellinger
- Øve på gjenfortelling av eventyr
- Barnesamtaler
- Språkgrupper
- Leke med tall og bokstaver, skrive tall bokstaver og, skrive navnet sitt
- Sette ord på følelser og handlinger
- Måltider en viktig språk-arena der barna styrer kommunikasjonen selv og snakker fritt med hverandre

5 – 6 år

- Skape forståelse for sammenhengen mellom skrift og talespråk
- Tekstskaping/fortellerglede/lek med språket
- Bruke språket aktivt til å samhandle og tilegne seg kunnskap/kunnskapsformidling
- Videreutvikle begrepsforståelse og ordforråd

- Begreper som kategorisering, over/under-begreper, farger, tall, form, størrelser, mengde, plassering, likheter/ulikheter
- Lekelesing, lekeskriving, skrivetrening
- Lese bøker med lite bilder og gjenskape fortellingen
- Gi rom for å skape positive relasjoner i lek og hverdagslige her- og nå situasjoner
- Jobbe med fortellerevne, fortid, nåtid og fremtid

Kropp, bevegelse, mat og helse

I løpet av småbarnsalderen tilegner barna seg grunnleggende motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, fysiske egenskaper, vaner og innsikt i hvordan de kan ivareta helse og livskvalitet. Barn er kroppslig aktive og de uttrykker seg mye gjennom kroppen. Gjennom kroppslig aktivitet lærer barn verden og seg selv å kjenne. Barns kontakt med andre barn starter ofte med kroppslige signaler og aktivitet.

«Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse» (Rammeplanen, 2017, s. 49).

Delmål	Metode	Voksenrollen
0 – 3 år • Utvikle grunnleggende motoriske bevegelser, som å gå, løpe, krype og rulle• Erfare varierte og allsidige bevegelser og utvikle positiv selvoppfatning• Spise sunn og variert mat• Innlæring av god hygiene	• Lek der man kan rulle, krype, gå, løpe• Puslespill (for å utvikle finmotorikk)• Enkle sanger og bevegelsesleker• Bli kjent med egen kropp• Spise selv med bestikk• Smartmat; grønnsaker til hvert lunsjmåltid og andre næringsrike komponenter• Gode hygienerutiner før og etter måltider	• Sørg for god planlegging og fleksibel tilrettelegging og utnyttelse av det fysiske miljøet• Vurdere hvordan nærmiljøet kan supplere barnehagens arealer til ulike årstider• Inspirere alle barn til å søke fysiske utfordringer og teste sin motorikk

3 - 4 år • Utvide sine motoriske ferdigheter og kroppsbeherskelse • Utvide finmotorikk, rytme og motorisk følsomhet • Få en grunnleggende forståelse av hva som er bra mat for kroppen	• Mulighet til å delta i boltrelek og risikolek • Oppleve risikomestring samt sette egne grenser • Hinke, hoppe, stupe kråke, kaste og ta imot ball • Gå lengre turer i variert terreng • Kle på seg selv • Ta del i konstruksjonslek • Perle og lage smykker med kuler og strikk • Samlinger med matlaging og presentasjon av ulike råvarer	• Tilrettelegge aktiviteter etter barnas nivå → mestringsfølelse → selvtillit • Ta vare på barns helse og sikkerhet og kunne gjennomføre førstehjelp • Tilrettelegge for et sunt og variert kosthold • Inkludere barna i matlaging • Introdusere barna for hvor våre matkilder kommer fra (kjøtt, fisk, grønnsaker) • Være bevisste på å lære barna om gode hygienetiltak • Være støttende i barns motoriske uttrykk
5 - 6 år • Kjennskap til menneskekroppen • Mer krevende motoriske utfordringer • Kroppsbeherskelse • Matlaging • Innsikt i matens opprinnelse	• Ballspill, klatring, balansering, hoppetau • Lengre turer i variert terreng • Regelleker • Sangleker • Blyantgrep (finmotorikk) • Lage lunsj og egen turmat • Temaarbeid; fra jord til bord	

Kunst, kultur og kreativitet

Barnehagen må gi barn mulighet til å oppleve kunst og kultur og til selv å uttrykke seg estetisk. Å være sammen om kulturelle opplevelser og å gjøre eller skape noe felles, bidrar til samhørighet. Gjennom rike erfaringer med kunst, kultur og estetikk vil barn få et mangfold av muligheter for sansing, opplevelser, eksperimentering, skapende virksomhet, tenkning og kommunikasjon.

«Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk» (Rammeplanen, 2017, s. 50).

Delmål	Metode	Voksenrollen
0 - 3 år	• La barna utforske og bruke ulike materialer • Voksne som følger barnas initiativ • Mimeleker • Musikk, sang og dans • Utkledning, teater • Tegne og male, med forskjellige materialer/hjelpemidler	• La barna bli kjent med forskjellige uttrykk og metoder • Være lyttende og oppmerksomme i forhold til barnas kulturelle uttrykk • Motivere barna til å uttrykke seg og gi dem mulighet for å finne sine egne uttrykksformer • La barna få bruke rytmeinstrument
3 - 4 år	• Sørge for tilgjengelighet av ulikt materiale • Forskjellige former for dans • Musikk i forskjellige måter og former • Kle seg ut	• Ha utkledningsklær lett tilgjengelig for barna • Være aktiv, positiv og engasjert i barnas ønsker om å uttrykke seg på en

• Utfoldelse av kreative uttrykk	• Rollelek	kunstnerisk måte, for eksempel maling, dekorering, utkledning
5 – 6 år • Kunne se og uttrykke seg gjennom møte med forskjellige kulturer, estetikk og kunst • Styrke sitt personlige uttrykk og kulturelle identitet	• Dramatisere, blant annet eventyr • Dukketeater, der laging av dukker er en del av prosessen • Kle seg ut • Rollelek	• Delta sammen med barna i kunstneriske aktiviteter, og i lek med blant annet utkledning og musikk

Natur, miljø og teknologi

Naturen gir rom for et mangfold av opplevelser og aktiviteter til alle årstider og i all slags vær. Naturen er en kilde til skjønnhetsopplevelser og gir inspirasjon til estetiske uttrykk. Fagområdet skal bidra til at barn blir kjent med og får forståelse for planter og dyr, landskap, årstider og vær.

«Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper» (Rammeplanen, 2017, s. 52).

Delmål	Metode	Voksenrollen
0 – 3 år • Få positive opplevelser i naturen året rundt • Bli kjent med ulike redskaper og teknologi • Se på været og naturfenomener	• Utforske naturen sammen med barna, være bevisst skiftningene gjennom årstidene og været • Utforske bruken av kamera og apper • Bruke forskjellige redskaper (spade, bøtte, rake) • Kle seg etter været med hjelp fra en voksen • Temaarbeid om dyr, planter og fugler • Bruke nærmiljøet til ukentlige turer	• Introdusere barna for naturens mangfold • Være nysgjerrig sammen med barna • Lære barna om redskapers egenskaper • Sette seg inn i temaet vi skal jobbe med og lese seg opp • Tydelig og gode rollemodeller • Imøtekomme barnas funn og undringer med kunnskapsrike svar • Gi barna en begynnende forståelse av samspillet i naturen
3 – 4 år • Positive opplevelser ved å være ute i naturen året rundt • Få grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspill i naturen • Kunne se på været og si hva slags vær vi har	• Friluftaktiviteter og utelek i barnehagens hverdag • Samtale om naturvern • Sjøppelsortering • Samtale om været og hvilke klær som trengs • Begynne å mestre redskaper • Ukentlige turdager	• Bygge opp og legge til rette for videreutvikling i forhold til undring og sansing av naturen og mangfoldet • Gi barna en begynnende forståelse av bærekraftig utvikling • Gi rom for undring og refleksjon ved å gjøre eksperimenter

5 – 6 år

• Iakttå, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i naturen• Se på været, si hva slags vær vi har og reflektere over årstidene• Kunnskaper om naturens mangfold	• Videreutvikle barnas erfaringer med teknisk utstyr og hjelpemidler• Bruke forskjellige redskaper (kniv, sag, kamera)• Natursti• Kunne kle seg etter været, med veiledning av voksne• Temaarbeid, bøker, eventyr, film, apper• Eksperimentere med naturfenomener og fysiske lover	

Etikk, religion og filosofi

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter vi oppfatter verden og mennesker på, og preger verdier og holdninger. Religion og livssyn legger grunnlaget for etiske normer. Respekt for menneskeverd og natur, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet er verdier som kommer til uttrykk i mange religioner og livssyn, og som er forankret i menneskerettighetene.

«Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett» (Rammeplanen, 2017, s. 54-55).

Delmål	Metode	Voksenrollen
0 – 3 år • vise omsorg for hverandre• Uttrykke egne følelser, og begynne å lære å forholde seg til andre sine følelser• Få erfaringer med og kjennskap til hverandres ulikheter• Få en begynnende kunnskap om fortellinger og tradisjoner knyttet til livssyn og religion, som for eksempel jul og påske	• Skape rom for undring om ulikheter, og en begynnende forståelse for at man er forskjellig• Jobbe med empati. Blant annet ved at personalet hjelper barna med å sette ord på barnas følelser• Personalet korrigerer negativ atferd, og fokuserer på hva man kan gjøre for å være gode med hverandre	• Tydelige og gode forbilder• Skape rom for samtaler omkring filosofiske undringer fra barna• Være bevisst på hvordan egen deltagelse kan støtte og utvide barns tenking og undring• Vi oppmuntrer barna til å tenke selv• Vi gir positiv oppmerksomhet og tilbakemeldinger til barna når de viser omsorg for andre• Personalet tar barnas følelser på alvor

• Vise nysgjerrighet og undring		
3 – 4 år • Utvikle toleranse, respekt og interesse for andre mennesker • Se andres behov og handle ut ifra det, ta hensyn til andre • Forstå forskjell på rett og galt, og ha et ønske om å handle riktig • Delta i ulike tradisjoner og høytider som er representert i gruppen	• Støtte barna i undring omkring livets små og store mysterier • Ta seg tid til å filosofere over daglige tanker, utfordringer og opplevelser • Hjertesamlinger • Vi markerer høytider og viderefører noen tradisjoner knyttet til disse	
5 – 6 år • Tilegne seg samfunnets grunnleggende normer og verdier • Vise respekt for hverandres bakgrunn uansett kulturell eller religiøs tilhørighet. Behandle hverandre likeverdig og med respekt og toleranse for ulikheter • Forstå andres følelser og behov og handle ut ifra det	• La barna undre seg sammen og hver for seg • La barna prøve å løse egne konflikter • Vi bruker temasamlinger til å fokusere på ulike sosiale ferdigheter og følger opp dette i hverdagen • Hjertesamlinger	

Nærmiljø og samfunn

Barns medvirkning i det indre liv i barnehagen kan være første skritt for å få innsikt og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn.

Barnehagen skal bidra til at barn møter verden utenfor familien med tillit og nysgjerrighet.

«Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna kan oppleve tilhørighet til nærmiljøet» (Rammeplanen, 2017, s. 56).

Delmål	Metode	Voksenrollen
0 - 3 år Utforske og oppdage nærmiljøet Få en begynnende forståelse av at barna får være med å medvirke i eget liv	Turer ned til fjæra som ligger i umiddelbar nærhet Lekeplasser i nærheten Ta barna med på råd når det kommer til utforskning av nærmiljøet	Bevisste og aktive i forhold til å la barna utforske og oppdage Engasjement rundt nye oppdagelser Aktivt bidra til at barn får oppleve allsidigheten i nærmiljøet Sette seg inn i lokal historie, kultur og tradisjoner
3 – 4 år Bli kjent med og delta i samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet Bli oppmuntret til medvirkning i barnehagehverdagen	Turer til steder i nærheten; indianerskogen, telegrafbukta, fjellet, andre barnehager, skoler, biblioteket La barna være med i butikker i nærmiljøet La barna medvirke i beslutningsprosesser omkring utforskning av nærmiljøet	Stimulere barna slik at de ønsker å delta i daglige utfordringer Gi barna erfaringer med at deres valg og handlinger påvirker andre

5 - 6 år • Utvikle tillit til egen deltakelse i og påvirkning av fellesskapet/samfunnet • Utforske ulike landskap, bli kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lære å orientere seg og ferdes trygt • Bli kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner (samisk kultur)	• La barnas valg og handlinger påvirke situasjoner i hverdagen • Mye ute på tur, til forskjellige nærmiljøer (skog, fjære, fjell) • Samling om samisk kultur og levesett. Hvordan levde samene i Tromsø før?	

Antall, rom og form

Barn er tidlig opptatt av tall og telling, de utforsker rom og form, de argumenterer og er på jakt etter sammenhenger og løsninger. Gjennom lek, eksperimentering og hverdagsaktiviteter utvikler barna sin matematiske kompetanse.

«Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende» (Rammeplanen, 2017, s. 53).

Delmål	Metode	Voksenrollen
0 - 3 år • Matematiske begreper: skille mellom stor og liten, vite hva som er opp og ned• Begynnende forståelse for mengde, kunne skille mellom en og mange• Resonnere: Hvilke klær trenger vi ute i dag? Rydde leker på rett plass• Form og posisjon: Peke på hvor kroppsdel er plassert• Mønster og orden: Legge likt på likt, vise interesse for rytme og bevegelse	• Puttekasse• Spille enkle brettspill og memory• Forskjellige leker; Kims lek, bygge med klosser og lego• Dagsorden/rytme (dagstavle)• Puslespill• Enkle eventyr• Lese ulike bøker; pekebok, tellebok	• Være en støttende og lyttende voksen som tilrettelegger for at barna kan bruke matematikk som uttrykksform gjennom lek, samtaler og hverdagslige aktiviteter (for eksempel måltider, påkledning, overgangssituasjoner med mer)• Støtte barnas matematiske utvikling med utgangspunkt i barnets interesser og uttrykksformer• Synliggjøre og bevisstgjøre egen begrepsbruk om matematiske fenomener

3 - 4 år • Bruke ord som beskriver leker (gul bil, hard kloss) • Følge instruksjoner knyttet til plasseringsord: under bordet, oppå benken, gjennom tunnelen • Antall: Viser med fingrene hvor mange år de er, telle leker/gjenstander • Tall, tallrekke og telling: oppfatte antall gjenstander opp til tre uten å måtte telle (f.eks. antall øyne på terningen) • Resonnering: kan dele likt med en venn (4 blyanter) • Form og posisjon: legge puslespill med 4-5 brikker • Mønster og orden: Ha kjennskap til at dagen har faste rutiner. Ordne gjenstander etter størrelse i rekke	• Lese bøker • Puslespill • Eventyr og dramatisering • Snakkepakken (Eks; bukkene bruse, tre ulike geiter) • Sang • Organisert lek; «kongen befaler», «haien kommer», «rødt lys» • Spille spill; kubbespill, dyreyatzy, etc. • Formingsaktiviteter • Dagsorden/rytme	• Styrke barnets nysgjerrighet, undring og lyst til og utforske matematiske sammenhenger • Undre seg sammen med barna om likheter, ulikheter, størrelser, farger og antall • Tilrettelegge for en barnehagehverdag der barn og voksne har tilgang til formingsmateriell, spill, klosser og ulike hjelpemidler, som for eksempel dagstavle. Tilby materiell som gir erfaring med klassifisering, ordning, sortering og sammenligning. • Åpne opp for lek og hverdagsaktiviteter der barna får erfaring med ulike typer mål, måleenheter og måleredskaper, som kan stimulere barna til å fundere rundt avstander, vekt, volum og tid.
4 – 5 år	• Collage	

● Matematisk språk: Bruker ord om forhold mellom størrelser (en ballong er lettere enn en stein, jeg har lengre hår enn deg). Viser deg hva som er i midten● Antall: Dekker bord til fem personer. (fat, kniv og glass) Kan svare på hvor mange etter å ha telt fem ting● Tall, tallrekke og telling: Peketeller til fem, kan telleramsen til ti● Resonnering: Resonnerer seg fram til hva som kommer først og sist i påkledning. Vet forskjell på hva som har hendt og hva som skal hende● Form og posisjon: Tegner et menneske, kopierer enkle figurer● Mønster og orden: Lager egne mønster (nabbe, tegning, hopping) Sortere etter egenskap (form, størrelse, farge)● Kjenne til de ulike ukedagene, månedene og årstider	● Veggavis● Tankekart● Digitale verktøy● Bruke «ukas hjelpere» til å dekke på bordet● Mattekassen● Samlinger, og samtaler om ukedager, måneder og årstid● Dagsrytme/dagstavle	

5 – 6 år

• Tall: Kan lage og løse praktiske (muntlige) oppgaver med tall opp til 5, kan illustrere oppgave med tegning, kan bruke hjelpemidler for å angi antall opp til 10. Forstår dobling/halvering, kjenne igjen tallsymbolene fra 1-15• Geometri: Kjenne igjen former fra dagliglivet (kule, terning, kloss). Lage enkle geometriske mønster, kan kategorisere formene etter antall kanter• Måling: Har erfaring med å måle ved indirekte sammenligninger (areal, vekt, volum og lengde)• Statistikk: Sortere etter egenskap (form, farge, myk, liten). Lage tegninger som viser sorteringen og antallet	• Lek• Dagsorden/rytme• Førskoleklubben• Tankekart	

Samisk språk og kultur

«Barnehagen skal synliggjøre samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet»
(Rammeplanen, 2017, s. 9).

Delmål	Metode	Voksenrolle
0 - 3 år • Få kjennskap til det samiske språket• Introduseres for samisk kultur• Få kjennskap til samisk matkultur• Kjenne igjen det samiske flagget	• Bruke språket aktivt (telle på samisk)• Høre på samiske sanger (bea, bea lábbážan)• Bruke reinskinn og lavvo• Spise samisk tradisjonskost• Puslespill• Historiefortelling• Starte med å bruke de samiske fargene til maling og fargelegging	• De voksne som skal ha med samisk språk og kultur å gjøre, må innhente kunnskap på feltet• De voksne bruker det samiske materialet som finnes i barnehagen (snakkepakken, konkreter, spill, CD-er)• Vær tilstede og støttende når barna bruker verktøy og lager mat, slik at

3 - 4 år • Økt innsikt i samisk kultur og tradisjoner • Få kjennskap til duodji (håndverk) • Høre samisk joik, sang og musikk • Få kjennskap til samiske ord og uttrykk	• Bruke relevante verktøy (kniv, øks, sag) • Innrede lavvo • Vise ulik duodji, lage dusk • Være med på matlaging (Introduksjon til hvor maten kommer fra) • Lære seg samiske sanger • Spille spill (memory, lotto) • Historier og spill på iPad	barna får gode opplevelser og opplever mestringsfølelse. • Lære seg sanger (uttalelse, ordlyd)
5 - 6 år • Få erfaringer med å høste fra og bruke naturen på en bærekraftig måte, i tråd med den samiske kulturen. • Duodji • Utvikle det samiske språket ytterligere • Bli kjent med dyr i nord	• Sette opp lavvo • Kaste lasso • Tenne bål • Sy med nål og tråd (enkle syprosjekt til skinnduodji) • Spill (alias med memory-kortene) • Bruke iPad, bilder og naturen til å utforske dyrespor, dyrenes utseende og kosthold • QR-løype	